

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 OSLO

Deres referanse
16/4099-

Vår referanse
16/00674-2/EOL

Dato
06.07.2016

Datatilsynets høringsuttalelse - Endringer i opplæringsloven og friskoleloven - Nytt kapittel om skolemiljø

Vi viser til Kunnskapsdepartementets høringsnotat og forslag til endringer i opplæringsloven og friskoleloven hva gjelder reglene om skolemiljø.

Våre merknader er i all hovedsak knyttet til de deler av departementets forslag som har betydning for hvordan personopplysninger som registreres i mobbesaker blir behandlet,

Generell merknad om rettsikkerhet for alle parter i en mobbesak

Vi registrerer at Kunnskapsdepartementet, i likhet med Djupedalutvalget, har hatt sitt hovedfokus rettet mot å sikre rettighetene til elever som blir krenket. Datatilsynet minner om at skolen skal ivareta rettsikkerheten til alle elever – også de som er mistenkt for, eller har krenket andre elevers rettigheter. Når skolen utformer tiltak for å avdekke mobbing, og dette innebærer registrering av personopplysninger, er det viktig å huske på at det er minst to parter som har krav på at deres rettssikkerhet blir ivaretatt. Dette handler om grunnleggende rettigheter som kontradiksjon, rett til innsyn og informasjon. Rutiner for å sikre at dette skjer blir særlig viktig dersom departementet får gjennomslag for sitt forslag om at mobbesaker ikke lengre skal omfattes av reglene som gjelder for enkeltvedtak.

4.3.2 Hvem omfattes av aktivitetsplikten

Departementet legger opp til en lav terskel for varsling av mistanke om mobbing. Datatilsynet får allerede mange henvendelser fra utviklere av informasjonssystemer og varslingskanaler som ønsker å tilby skoleeiere verktøy for varsling av mobbing.

Mobbesaker vil inneholde sensitive personopplysninger, og det må forutsettes at kanaler for varsling har tilfredsstillende informasjonssikkerhet slik at hensynet til konfidensialitet ivaretas. Det er viktig at kommunikasjonen skjer gjennom en sikker og kryptert kanal, og at løsningen for øvrig etableres med god informasjonssikkerhet.

Kunnskapsdepartementet bør presisere skoleeiers plikt til å tilrettelegge for at varsling kan skje på en tilstrekkelig sikker måte.

4.3.10 Skolens dokumentasjon av at de oppfyller aktivitetsplikten

Departementet mener det ikke er behov for at skolene får en særskilt plikt til å dokumentere at de har oppfylt sin aktivitetsplikt i mobbesaker. Samtidig understreker departementet at det *«forventes at skolene nedtegner og oppbevarer opplysninger i et omfang og på en måte som er egnet til å kunne etterprøve om aktivitetsplikten er oppfylt»*¹. I tillegg mener departementet at det skal avgjøres lokalt hvordan skolens arbeid skal dokumenteres på en effektiv måte.

Dokumentasjon i en mobbesak vil inneholde sensitive personopplysninger. En så sterk oppfordring fra departementet om å innhente og lagre opplysninger uten at det legges noen føringer på hvordan dette bør skje mener Datatilsynet er svært uheldig.

Datatilsynet har erfart gjennom saksbehandling at skolene har svært ulike rutiner for hvordan dokumentasjon i mobbesaker behandles og hvordan de involvertes rettigheter sikres. Det er viktig å være oppmerksom på at opplysninger som kommer inn i denne type saker kan fremkomme i formater som kan oppleves som særlig inngripende (video, bilder) og at utsnitt fra sosiale medier kan gi et lite balansert bilde av de faktiske forhold. I lys av dette mener vi at Kunnskapsdepartementet må ta initiativet til at skoleeierne blir enige om felles retningslinjer for håndtering av dokumentasjon knyttet til mobbesaker.

Djupedalutvalget fremhevet Datatilsynets initiativ til å utarbeide en norm for godt personvern i skolen som en god måte å skolere skoleeiere i personvern. Vi er også stadig i kontakt med skoleeiere og informasjonssikkerhetsansvarlige i kommuner og fylkeskommuner, og vår erfaring er at disse har et sterkt ønske om et mer sentralisert initiativ knyttet til utarbeidelse av rutiner og «best practice» som kan brukes på tvers av kommune- og fylkesgrenser. Dette gjelder selvsagt mer generelt enn dokumentasjon av mobbesaker, men vi mener at dette er et godt eksempel på et felt som kan egne seg for et pilotprosjekt.

Vi oppfordrer igjen Kunnskapsdepartementet til å følge Djupedalutvalget råd om å engasjere seg i et normarbeid for bedre personvern i skolene. Vi foreslår at starten på dette arbeidet kan bli «Norm for dokumentasjon i mobbesaker».

7.5 Ordensreglement (...)

Datatilsynet er enig i at ordensreglementet er et sentralt redskap i arbeidet med elevenes skolemiljø og forebygging og håndtering av krenkelser. Vi er glad for at departementet slår fast at det er ordensreglementet som skal regulere hva som er akseptabel oppførsel fra elevene, og at det legges til grunn at det er ordensreglementet som skal utgjøre grunnlaget for sanksjoner rettet mot elever som bryter reglene for oppførsel.

Fra tilsyn har vi sett at flere skoler velger å kjøpe rettigheter til å bruke ferdigutviklet materiell og veiledning for å forebygge mobbing og negativ oppførsel (f. eks PALS, SWIS), og at disse inneholder egne atferdsnormer. Dette er særdeles problematisk med tanke på forutsigbarhet og trygghet for elevene. Datatilsynet håper at departementets presisering kan medvirke til at det faktisk er ordensreglementet som gjelder som skolens atferdsnormer – ikke mobbeprogrammene.

¹ Høringsnotatets s. 24 første avsnitt

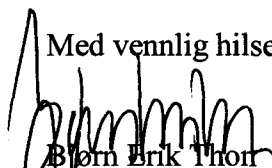
Departementet understreker også at alle tiltak som kan iverksettes etter brudd på ordensreglementet skal være nevnt i ordensreglementet. Det er ikke nærmere drøftet hva departementet mener med «tiltak», men etter ordlyden og konteksten legger vi til grunn at det er tale om reaksjoner fra skolens side som for eleven kan oppleves som en sanksjon. Datatilsynet mener at det å bli registrert i et register over negativ atferd, slik det er praksis for ved bruk av SWIS, er en reaksjon som oppleves som en sanksjon. Slik registrering må følgelig anses som et «tiltak» og følge av ordensreglementet for å gjennomføres.

Det er viktig at departementet fastholder ordensreglementet som en forskrift som skal gjennom en demokratisk prosess før den vedtas. Dette betyr at både elever, foreldre, lærere og skoleledere skal få muligheten til å høres med sine meninger og enes om et sett med normer som alle skal være kjent med og som alle skal følge. En slik prosess skaper forutsigbarhet og trygghet.

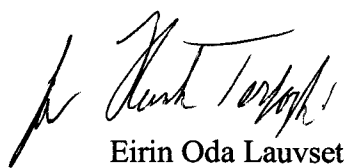
Oppsummering

- Datatilsynet foreslår at Kunnskapsdepartementet engasjerer seg i et normarbeid for å bedre personvern i skolen, og at starten kan bli «Norm for dokumentasjon i mobbesaker».
- Kunnskapsdepartementet må stille krav til informasjonssikkerheten i varslingskanaler som gjelder mobbing.
- Datatilsynet støtter departementets presisering av at det er ordensreglementet som skal regulere hva som er akseptabel oppførsel fra elevene.
- Datatilsynet støtter departementets presisering av at det er ordensreglementet som skal utgjøre grunnlaget for sanksjoner rettet mot elever som bryter reglene for oppførsel. Datatilsynet mener at det å registrere elevene i et register over negativ oppførsel er en sanksjon fra skolens side som skal drøftes i en demokratisk prosess ved utarbeidelsen av skolens reglement.

Med vennlig hilsen

Bjørn Erik Thon
direktør

Eirin Oda Lauvset
seniorrådgiver

Kopi: Kommunal- og moderniseringsdepartementet
v/Statsforvaltningsavdelingen
Postboks 8112 Dep, 0032 OSLO